

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (sedmi senat)

z dne 29. aprila 2021 *

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Učinki ugotovitve nepoštenosti pogoja – Pogodba o hipotekarnem posojilu, izraženem v tuji valuti – Določitev menjalnega tečaja valut – Pogodba o novaciji – Odvračilni učinek – Obveznosti nacionalnega sodišča – Člen 6(1) in člen 7(1)“

V zadevi C-19/20,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sąd Okręgowy w Gdańsku XV Wydział Cywilny (okrožno sodišče v Gdansku, XV. civilni oddelek, Poljska) z odločbo z dne 30. decembra 2019, ki je na Sodišče prispela 16. januarja 2020, v postopku

I.W.,

R.W.

proti

Bank BPH S.A.,

ob udeležbi

Rzecznik Praw Obywatelskich,

SODIŠČE (sedmi senat),

v sestavi A. Kumin, predsednik senata, P. G. Xuereb, sodnik, in I. Ziemele (poročevalka), sodnica,

generalni pravobranilec: H. Saugmandsgaard Øe,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za I.W. in R.W. B. Garlacz, radca prawny,
- za Bank BPH S.A. A. Sienkiewicz, B. Krużewski in A. Prokop, adwokaci, ter P. Bogdanowicz, radca prawny,
- za Rzecznik Praw Obywatelskich M. Taborowski,

* Jezik postopka: poljščina.

- za poljsko vlado B. Majczyna, agent,
- za špansko vlado S. Centeno Huerta in L. Aguilera Ruiz, agenta,
- za portugalsko vlado L. Inez Fernandes, T. Paixão, M. Queiroz Ribeiro, A. Rodrigues in P. Barros da Costa, agenti,
- za Evropsko komisijo N. Ruiz García in M. Siekierzyńska, agenta,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, in popravek v UL 2019, L 214, str. 25), zlasti njenih členov 6 in 7.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med osebama I.W. in R.W. ter družbo Bank BPH S.A. glede posledic nepoštenosti nekaterih pogojev pogodbe o hipotekarnem posojilu, sklenjene med temi strankami.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V skladu s členom 2(a) Direktive 93/13 pojem „nepošteni pogoji“ pomeni „pogodbene pogoje, opredeljene v členu 3.“
- 4 Člen 3(1) Direktive 93/13 določa:

„Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.“

- 5 Člen 4 Direktive 93/13 določa:

„1. Brez poseganja v člen 7 je treba nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

2. Ocena nepoštenosti pogojev ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“

6 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“

7 Člen 7(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

Poljsko pravo

8 Člen 58 Kodeks cywilny (civilni zakonik) določa:

„1. Pravni akt, ki je v nasprotju z zakonom ali katerega namen je obiti zakon, je ničen, razen če upoštevna določba ne določa drugače, zlasti če določa, da se neveljavne določbe pravnega akta nadomestijo z upoštevniimi določbami zakona.

2. Pravni akt, ki je v nasprotju z načeli življenja v družbi, je ničen.

3. Če je le del pravnega akta ničen, ostanejo v veljavi drugi deli akta, razen če iz okoliščin izhaja, da akt ne bi bil izvršen, če ne bi bilo določb, ki so nične.“

9 Člen 120(1) tega zakonika določa:

„Zastaralni rok začne teči na dan, ko zapade terjatev. Če je zapadlost terjatve odvisna od sprejetja posebnega akta s strani imetnika pravice, začne rok teči od datuma, ko bi terjatev zapadla, če bi imetnik pravice akt sprejel v najkrajšem možnem času.“

10 Člen 353¹ navedenega zakonika določa:

„Pogodbene stranke lahko svoje pravno razmerje oblikujejo po lastni volji, če njegova vsebina ali namen ni v nasprotju s specifičnostjo (naravo) razmerja, zakonom ali načeli življenja v družbi.“

11 Člen 358 istega zakonika določa:

„1. Če je predmet obveznosti denarni znesek, izražen v tuji valuti, lahko dolžnik opravi izpolnitev v poljski valuti, razen če zakon, sodna odločba, ki je podlaga za obveznost, ali pravni akt določa izpolnitev obveznosti v tuji valuti.

2. Vrednost tuje valute se izračuna po srednjem tečaju, ki ga določi nacionalna banka Poljske na dan zapadlosti terjatve, razen če zakon, sodna odločba ali pravni akt ne določa drugače.

3. Upnik lahko v primeru zamude dolžnika zahteva izpolnitev v poljski valuti po srednjem tečaju, ki ga določi nacionalna banka Poljske, na dan plačila.“

12 Člen 385¹ civilnega zakonika določa:

„1. Pogoji potrošniške pogodbe, ki niso bili posamično dogovorjeni, za potrošnika niso zavezujoči, če se z njimi določajo njegove pravice in obveznosti na način, ki je v nasprotju z dobrimi običaji in s katerim se grobo posega v njegove interese (nedopustna pogodbena določila). To ne velja za pogoje, ki se nanašajo na glavne obveznosti pogodbenih strank, zlasti na ceno ali plačilo, če je njihovo besedilo nedvoumno.

2. Če pogodbeni pogoj na podlagi odstavka 1 potrošnika ne zavezuje, druga določila pogodbe stranki še naprej zavezujejo.

3. Za pogodbene pogoje, o katerih se stranki nista dogovorili posamično, se štejejo tisti pogoji, na vsebino katerih potrošnik ni imel dejanskega vpliva. To zlasti velja za pogodbene pogoje iz vzorčne pogodbe, ki jih potrošniku predlaga sopogodbениk.

[...]“.

13 Člen 385² tega zakonika določa:

„Za presojo združljivosti pogodbenih pogojev z dobrimi običaji je odločilen trenutek sklenitve pogodbe, ob upoštevanju njene vsebine, okoliščin sklenitve pogodbe in drugih pogodb, povezanih s pogodbo, v kateri so pogoji, ki so predmet presoje.“

14 Ustawa o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (zakon o spremembi zakona o bančništvu in nekaterih drugih zakonov) z dne 29. julija 2011 (Dz. U. št. 165 iz leta 2011, pozicija 984, v nadaljevanju: zakon z dne 29. julija 2011) je začel veljati 26. avgusta 2011.

15 Člen 1(1) zakona z dne 29. julija 2011 določa:

„V [ustawa – Prawo bankowe (zakon o bačništvu) z dne 29. avgusta 1997 (Dz. U. št. 72 iz leta 2002, pozicija 665), kakor je bil spremenjen] se vnesejo te spremembe:

1. v členu 69 :

(a) se v odstavku 2 za točko 4 vstavi točka 4a:

„(4a) v primeru kreditne pogodbe, izražene ali indeksirane v drugi valuti, kot je poljska valuta, [se določijo] podrobna pravila, ki določajo načine in datume določitve tečaja tujih valut, na podlagi katerega se med drugim izračunajo znesek kredita, njegove tranše in mesečni obroki (glavnica in obresti) ter pravila o pretvorbi v valuto izplačila ali odplačila posojila;“

(b) se za odstavkom 2 vstavi odstavek 3, ki določa:

„3. V primeru kreditne pogodbe, izražene ali indeksirane v drugi valuti, kot je poljska valuta, lahko kreditojemalec odplačuje mesečne obroke (glavnica in obresti) ter predčasno odplača celoten znesek kredita ali njegov del neposredno v tej valuti. V tem primeru kreditna pogodba določa tudi pravila o odprtju in vodenju računa za zbiranje sredstev, namenjenih odplačilu kredita, ter pravila o odplačevanju kredita s tega računa.“

16 Člen 4 navedenega zakona določa:

„V primeru kreditov ali posojil denarja, ki jih je posojilojemalec sklenil pred začetkom veljavnosti tega zakona, se člen 69(2), točka (4a), in člen 75b zakona iz člena 1 uporabljata za kredite ali posojila denarja, ki niso bili v celoti odplačani – do višine dela kredita ali posojila, ki ga je treba odplačati. V zvezi s tem banka kreditno pogodbo ali posojilno pogodbo ustrezno brezplačno spremeni.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 17 Osebi I.W. in R.W. sta leta 2008 kot potrošnika sklenili pogodbo o hipotekarnem posojilu s pravno prednico družbe Bank BPH, pri čemer je trajanje tega posojila znašalo 360 mesecev (30 let). Ta pogodba je bila izražena v poljskih zlotih (PNL), vendar indeksirana v tuji valuti, in sicer v švicarskem franku (CHF).
- 18 Iz pojasnil predložitvenega sodišča je razvidno, da sta bila ta posojilojemalca obveščena, da se menjalni tečaj švicarskega franka lahko dvigne, kar bi vplivalo na višino mesečnih obrokov odplačila navedenega posojila. Na tozadevno zahtevo banke sta navedena posojilojemalca predložila izjavo, da želita svoje posojilo indeksirati s tečajem švicarskega franka, čeprav sta bila ustrezno obveščena o tveganjih v zvezi s posojilom v tuji valuti.
- 19 V skladu z določili te pogodbe se je posojilo odplačevalo v poljskih zlotih, saldo posojila in mesečni obroki pa so bili izračunani na podlagi prodajnega menjalnega tečaja CHF, skupaj s prodajno maržo banke za to tujo valuto. Metoda določitve marže banke v navedeni pogodbi ni bila pojasnjena.
- 20 Člen 1(1) posojilne pogodbe določa:

„Banka da posojilojemalcu posojilo v znesku [...] PLN, ki je indeksiran s tečajem [švicarskega franka] [...], posojilojemalec pa se zavezuje, da bo posojilo uporabil v skladu s pogodbenimi določili, da bo porabljeno posojilo vrnil skupaj z obrestmi v rokih, ki so določeni v pogodbi, in banki plačal provizijo, takso in druge dajatve, navedene v pogodbi. [...]

Na dan izplačila je saldo posojila izražen v valuti, v kateri je posojilo indeksirano, po nakupnem tečaju valute, v kateri je posojilo indeksirano, ki je naveden v tečajni listi nakupnih/prodajnih tečajev za hipotekarna posojila banke, ki je podrobno opisana v členu 17, nato je valutni saldo dnevno preračunan v poljske zlate po prodajnem tečaju valute, v kateri je posojilo indeksirano, ki je naveden v tečajni listi nakupnih/prodajnih tečajev za hipotekarna posojila banke, ki je podrobno opisana v členu 17.“

- 21 Člen 7(2) te pogodbe določa:

„Izplačilo zneska posojila, navedenega v vlogi za izplačilo, se izvede z nakazilom na bančni račun pri domači banki, ki je naveden v vlogi. Dan izvršitve nakazila se šteje za dan izplačila koriščenega posojila. Vsakokratni izplačani znesek v poljskih zlotih se preračuna v valuto, v kateri je posojilo indeksirano, po nakupnem/prodajnem tečaju za hipotekarna posojila banke, ki je veljal na dan, ko je banka izvedla izplačilo.“

- 22 Člen 10(6) navedene pogodbe določa:

„Vsako odplačilo posojilojemalca se preračuna v skladu s prodajnim tečajem valute, v kateri je posojilo indeksirano, ki je naveden v tečajni listi nakupnih/prodajnih tečajev za hipotekarna posojila, ki jih odobri banka, ter velja na dan [dospetja] sredstev do banke. [...].“

- 23 Člen 17 posojilne pogodbe določa:

„ 1. Za preračun transakcij izplačila oziroma odplačila posojil se uporablja ustrezni nakupni/prodajni tečaj valut, v katerih banka ponuja hipotekarna posojila, ki je veljal na dan izvedbe transakcije.

2. Nakupni tečaji so opredeljeni kot srednji tečaji [poljskega zlota] za zadevno valuto, ki so navedeni v tečajni listi srednjih tečajev nacionalne banke Poljske, minus nakupna marža.

3. Prodajni tečaji so opredeljeni kot srednji tečaji [poljskega zlota] za zadevno valuto, ki so navedeni v tečajni listi srednjih tečajev nacionalne banke Poljske, plus prodajna marža.

4. Za izračun nakupnih/prodajnih menjalnih tečajev za hipotekarna posojila, ki jih je odobrila banka, se uporabi menjalni tečaj [poljskega zlota] za zadevno valuto, ki je naveden v tečajni listi srednjih tečajev nacionalne banke Poljske za zadevni delovni dan, ki se prilagodi glede na nakupno/prodajno maržo banke.
5. Nakupne/prodajne tečaje, ki na določen delovni dan veljajo za hipotekarna posojila, ki jih banka odobri v tuji valuti, vključena v njeno ponudbo, banka določi po 15. uri prejšnji delovni dan in se objavijo na sedežu banke in na njenem spletnem mestu [...].“
- 24 K tej posojilni pogodbi je bil sklenjen aneks, ki so ga stranke podpisale 7. marca 2011 (v nadaljevanju: aneks) in ki je vseboval, prvič, določila o podrobnih pravilih za določitev marže družbe Bank BPH. Drugič, v tem aneksu je bilo določeno, da posojilojemalca od zdaj lahko odplačujeta svoje posojilo v izbrani indeksacijski tuji valuti, in sicer švicarskem franku, ki jo lahko kupita tudi na prostem trgu.
- 25 Osebi I.W. in R.W. sta se, soočeni z dvigom tečaja CHF, pred predložitvenim sodiščem sklicevali na nepoštenost indeksacije posojila v švicarskem franku in zahtevali ugotovitev ničnosti pogodbe ter vračilo vseh zneskov, plačanih iz naslova odplačila obresti in stroškov, povezanih s to pogodbo.
- 26 Predložitveno sodišče meni, da se pogoji v zvezi z indeksiranjem dodeljenega posojila in načinom določitve tečaja valute, v kateri se posojilo odplačuje, nanašajo na glavni predmet pogodbe. Ker meni, da so bili ti pogoji sestavljeni v razumljivem in jasnem jeziku ter da sta dolžnika seznanjena z njihovim obsegom in posledicami, kar sta družbi Bank BPH pisno potrdila, naj se ne bi bilo mogoče sklicevati na nepoštenost teh pogojev.
- 27 Po drugi strani pa to sodišče meni, da so ti pogoji nepošteni v delu, v katerem družbi Bank BPH omogočajo, da prejme maržo, povezano z nakupom in prodajo tuje valute. Ker metoda določitve te marže v prvotni posojilni pogodbi ni bila pojasnjena, je predložitveno sodišče iz tega sklevalo, da navedena marža ustvarja znatno neravnotežje v škodo potrošnika.
- 28 Čeprav je po mnenju navedenega sodišča nepoštenost pogodbenih določil o marži družbe Bank BPH za nakup/prodajo tuje valute prenehala, ko so stranke sklenile aneks, v katerem so opredeljena podrobna pravila za določitev take marže banke, predložitveno sodišče sprašuje, prvič, v kolikšni meri lahko prvotna nepoštenost teh določil vpliva na veljavnost pogoja glede indeksacije oziroma posojilno pogodbo v celoti.
- 29 Na drugem mestu, predložitveno sodišče želi izvedeti, ali lahko odpravi le pogodbeno določila o marži banke in ohrani veljavnost pogoja glede indeksacije in pogodbe, čeprav bi sodno posredovanje v zvezi s tem povzročilo spremembo smisla tega pogoja.
- 30 Na tretjem mestu, to sodišče poudarja, da zakon z dne 29. julija 2011 odslej določa pravila za določitev načinov konverzije valut za posojila, izražena v tujih valutah. Iz tega sklepa, da cilj odvratanja od uporabe nepoštenih pogojev ne upravičuje več prepovedi omilitve ali nadomestitve nepoštenega pogoja s strani nacionalnega sodišča, ki ugotovi obstoj takih pogojev v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, zlasti kadar lahko taka ugotovitev povzroči neveljavnost celotne pogodbe.
- 31 Na četrtem mestu, predložitveno sodišče sprašuje, ali je pravica do vračila, ki jo ima potrošnik zaradi ugotovitve neveljavnosti nepoštenega pogoja, neločljivo povezana z odločbo nacionalnega sodišča, s katero je bila ugotovljena ta nepoštenost, ali pa je za njeno priznanje potrebna izrecna zahteva potrošnika v okviru ločenega postopka, za katerega se lahko uporabijo zastaralni roki.
- 32 Na petem in zadnjem mestu, predložitveno sodišče dvomi o obsegu obveznosti obveščanja, ki bi jo lahko imelo do potrošnika, ker bi moralo biti temu omogočeno, da se odloči, ali se želi odpovedati uveljavljanju nepoštenosti pogoja pogodbe, katere stranka je.

33 V teh okoliščinah je Sąd Okręgowy w Gdańsku XV Wydział Cywilny (okrožno sodišče v Gdansku, XV. civilni oddelek, Poljska) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

- „1. Ali je treba člen 3(1) in (2) v povezavi s členom 4(1) v povezavi s členom 6(1) in členom 7(1) Direktive 93/13 [...] razlagati tako, da mora nacionalno sodišče ugotoviti nepoštenost (v smislu člena 3(1) [te] direktive) pogoja iz pogodbe, sklenjene s potrošnikom, tudi takrat, kadar je bil v času sprejetja odločbe pogoj, ker sta stranki z aneksom spremenili pogodbo, spremenjen tako, da ni nepošten, ugotovitev nepoštenosti pogoja v njegovem prvotnem besedilu pa lahko povzroči razveljavitev (ničnost) cele pogodbe?
2. Ali je treba člen 6(1) v povezavi s členom 3(1) in (2), drugi stavek, in člen 2 Direktive 93/13 razlagati tako, da nacionalnemu sodišču dovoljuje, da ugotovi nepoštenost le nekaterih elementov pogodbenega pogoja, v katerem je določeno, da banka določi menjalni tečaj, na podlagi katerega je indeksirano potrošnikovo posojilo (tako kot v postopku v glavni stvari), in sicer tako, da odpravi določilo, v skladu s katerim banka enostransko in na nepregleden način določi maržo, ki je del menjalnega tečaja, in pusti v veljavi nedvoumno določilo glede srednjega menjalnega tečaja centralne banke (nacionalna banka Poljske), v zvezi s katerim ni potrebe po nadomestitvi odpravljene vsebine s katero koli zakonsko določbo, in kar bo vzpostavilo dejansko ravnotežje med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, čeprav bo bistvo določila glede dajatve, ki jo mora izpolniti potrošnik, spremenilo v njegovo korist?
3. Ali je treba člen 6(1) v povezavi s členom 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da javni interes nasprotuje ugotovitvi nepoštenosti le nekaterih elementov pogodbenega pogoja na način, ki je opisan v drugem vprašanju, tudi kadar nacionalni zakonodajalec uvede ukrepe za preprečitev stalne uporabe nepoštenih pogodbenih pogojev, kot so ti, ki so obravnavni v postopku v glavni stvari, s sprejetjem predpisov, ki banki nalagajo obveznost, da natančno določi metode in [referenčne] datume za določitev menjalnega tečaja valut, na podlagi katerega se izračunajo znesek posojila, mesečni obroki za odplačilo glavnice in obresti, in pravila za preračun v valuto izplačila ali odplačila posojila?
4. Ali je treba to, da pogodba ne more nadalje obstajati, kar je navedeno v členu 6(1) Direktive 93/13 in kar je rezultat izključitve nepoštenih pogodbenih pogojev, opredeljenih v členu 2(a) v povezavi s členom 3 [navedene] direktive, razlagati tako, da je to sankcija, ki je lahko posledica konstitutivne odločbe sodišča, izdane na izrecni predlog potrošnika, s posledicami od sklenitve pogodbe, tj. *ex tunc*, in restitucijski zahtevki potrošnika in prodajalca ali ponudnika zapadejo s pravnomočnostjo sodbe?
5. Ali je treba člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah z dne 30. marca 2010 (UL 2010, C 83, str. 389) razlagati tako, da nacionalnemu sodišču nalaga obveznost, da potrošnika, ki je vložil predlog za ugotovitev ničnosti pogodbe v zvezi z odpravo nepoštenih pogojev, obvesti o pravnih učinkih take odločitve, vključno z morebitnimi restitucijskimi zahtevki prodajalca ali ponudnika (banke), čeprav v tem postopku niso bili uveljavljani, in tistimi zahtevki, katerih utemeljenost ni jasno razvidna, tudi kadar potrošnika zastopa poklicni pooblaščenec?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

34 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da mora nacionalno sodišče ugotoviti nepoštenost pogoja pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, tudi če je bila nepravilnost v zvezi s tem pogojem odpravljena po tem, ko je bil med tema strankama sklenjen aneks k tej pogodbi, in če lahko ugotovitev nepoštenosti prvotnega pogoja povzroči ničnost pogodbe.

Dopustnost

35 Osebi I.W. in R.W. ugovarjata nedopustnost tega vprašanja, ker predstavitev dejanskega stanja v predložitveni odločbi ne ustreza dejstvom zadeve v glavni stvari. Zlasti prerekata, da je bilo z aneksom mogoče odpraviti nepoštenost prvotnega pogoja glede indeksacije, ker je mehanizem indeksacije v celoti nepošten. Predložitveno sodišče pa naj bi napačno menilo, da je nepošten samo element, ki se nanaša na maržo družbe Bank BPH v zvezi z menjalnimi transakcijami.

36 V zvezi s tem je treba poudariti, da predložitveno sodišče meni, da se na podlagi člena 385¹(1) in (3) civilnega zakonika pogoji pogodbe iz postopka v glavni stvari glede indeksacije zneska posojila in pogoji glede pravil določitve tečaja nanašajo na glavni predmet pogodbe v smislu člena 4(2) Direktive 93/13. Poleg tega po mnenju tega sodišča niso bili v jasnem in razumljivem jeziku navedeni le elementi, ločeni od pogojev glede mehanizma indeksacije, ki se nanašajo na maržo banke. Tako je iz tega sklepalo, da drugi elementi pogojev glede mehanizma indeksacije niso bili nepošteni.

37 Opozoriti pa je treba, da je v okviru postopka iz člena 267 PDEU, ki temelji na jasni ločitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, zgolj nacionalno sodišče pristojno za ugotavljanje in presojo dejanskega stanja spora o glavni stvari ter za razlago in uporabo nacionalnega prava (sodba z dne 9. julija 2020, Raiffeisen Bank in BRD Groupe Société Générale, C-698/18 in C-699/18, EU:C:2020:537, točka 46).

38 Zato je Sodišče vezano na ugotovitev in presojo dejstev, ki ju je opravilo predložitveno sodišče, tako da ju osebi I.W. in R.W. v okviru tega predloga za sprejetje predhodne odločbe ne moreta izpodbijati.

39 Poleg tega za vprašanja v zvezi z razlago prava Unije, ki jih nacionalna sodišča postavijo v pravnem in dejanskem okviru, ki so ga pristojna opredeliti sama in katerega pravilnosti Sodišče ne preizkuša, velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko zavrne odločanje o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ki ga vložijo nacionalna sodišča, le če je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nikakršne zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora, če gre za hipotetičen problem ali če Sodišče nima na voljo potrebnih dejanskih in pravnih elementov, da bi lahko koristno odgovorilo na postavljena vprašanja (sodba z dne 19. septembra 2019, Lovasné Tóth, C-34/18, EU:C:2019:764, točka 40 in navedena sodna praksa).

40 Ker je v obravnavanem primeru predložitveno sodišče opredelilo pravni in dejanski okvir, ki Sodišču omogoča, da odgovori na prvo zastavljeno vprašanje, in ker Sodišče pravilnosti tega okvira ne preizkuša, je treba ugotoviti, da je to vprašanje dopustno.

41 V teh okoliščinah je treba na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti.

Vsebinska presoja

- 42 Spomniti je treba, da države članice v skladu s členom 6(1) Direktive 93/13 določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika (sodba z dne 9. julija 2020, Ibercaya Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, točka 22 in navedena sodna praksa).
- 43 Tako je treba za pogodbeni pogoj, ki je razglašen za nepošten, načeloma šteti, da ni nikoli obstajal, tako da ne sme imeti učinkov za potrošnika (sodba z dne 9. julija 2020, Ibercaya Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, točka 23 in navedena sodna praksa).
- 44 Zato mora nacionalno sodišče v skladu s členom 6(1) Direktive 93/13 izključiti uporabo nepoštenih pogojev, zato da ti ne bi imeli zavezujočih učinkov za potrošnika, razen če ta temu nasprotuje (sodbi z dne 9. julija 2020, Ibercaya Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, točka 24 in navedena sodna praksa, ter z dne 25. novembra 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, točka 29).
- 45 Po mnenju predložitvenega sodišča je sprememba pogodbe z aneksom, katerega predmet so bili prvotni pogoji glede indeksacije, omogočila odpravo nepravilnosti, ki je vplivala nanje, in vzpostavila ravnotežje med obveznostmi in pravicami prodajalca ali ponudnika in potrošnikov. Zato pogoji glede indeksacije v prvotni različici strank posojilne pogodbe od podpisa aneksa niso več zavezovale.
- 46 V tem okviru je treba poudariti, da pravica do učinkovitega varstva potrošnika vključuje njegovo pravico, da svojih pravic ne uveljavlja, tako da je treba po potrebi upoštevati voljo, ki jo potrošnik izrazi, kadar ta kljub temu, da ve, da nepošten pogoj ni zavezujoč, nasprotuje njegovi izključitvi, s čimer poda svobodno in informirano privolitev k zadevnemu pogoju (sodba z dne 9. julija 2020, Ibercaya Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, točka 25).
- 47 Direktiva 93/13 namreč ne določa, da je sistem varstva proti uporabi nepoštenih pogojev s strani ponudnikov ali prodajalcev, ki je bil uveden v korist potrošnikov, obvezen. Zato, če potrošnik ne želi uveljavljati tega sistema varstva, se ta ne uporabi (sodba z dne 9. julija 2020, Ibercaya Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, točka 26 in navedena sodna praksa).
- 48 Podobno se lahko potrošnik odpove sklicevanju na nepoštenost pogoja v okviru pogodbe o novaciji, s katero se potrošnik odpove učinkom ugotovitve nepoštenosti takega pogoja, če ta odpoved izhaja iz svobodnega in informiranega soglasja (sodba z dne 9. julija 2020, Ibercaya Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, točka 28).
- 49 Iz prej navedenega izhaja, da sistem, ki ga določa Direktiva 93/13, ne sme preprečiti, da pogodbene stranke odpravijo nepoštenost pogoja, ki ga vsebuje, tako da ga spremenijo s pogodbo, če, prvič, odpoved potrošnika, da se sklicuje na nepoštenost, izhaja iz njegovega svobodnega in informiranega soglasja, in drugič, novi pogoj o spremembi ni sam nepošten, kar mora preveriti predložitveno sodišče.
- 50 Če bi predložitveno sodišče menilo, da se potrošniki v obravnavanem primeru niso zavedali pravnih posledic, ki zanje izhajajo iz take odpovedi, je treba opozoriti, kot je bilo navedeno v točki 43 te sodbe, da je treba za pogodbeni pogoj, za katerega je bilo ugotovljeno, da ni pošten, načeloma šteti, da ni nikoli obstajal, tako da ne bi mogel imeti učinkov za potrošnika, zaradi česar bi se vzpostavil pravni in dejanski položaj, v katerem bi ta bil, če ne bi bilo navedenega pogoja (sodba z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točka 41 in navedena sodna praksa).
- 51 Obveznost nacionalnega sodišča, da ne uporabi nepoštenega pogodbenega pogoja, ki nalaga plačilo zneskov, ki so se izkazali za neupravičene, namreč načeloma zajema restitucijski učinek glede teh zneskov (sodba z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 62).

- 52 Zato mora predložitveno sodišče vzpostaviti položaj, kakršen bi bil položaj oseb I.W. in R.W., če ne bi bilo prvotnega pogoja, katerega nepoštenost je ugotovilo.
- 53 Glede vprašanja, kako ugotovitev nepoštenosti pogodbenih pogojev vpliva na veljavnost zadevne pogodbe, je treba najprej poudariti, da v skladu s členom 6(1), *in fine*, Direktive 93/13 „pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“
- 54 Poleg tega v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča Direktiva 93/13 ne zahteva, da nacionalno sodišče poleg pogoja, ki je bil razglašen za nepošten, odpravi pogoje, ki niso bili opredeljeni kot taki. Cilj te direktive je namreč zavarovati potrošnika in vzpostaviti ravnotežje med strankama z izključitvijo uporabe pogojev, ki se štejejo za nepošteno, hkrati pa načeloma ohraniti v veljavi druge pogoje iz zadevne pogodbe (sodba z dne 7. avgusta 2018, Banco Santander in Escobedo Cortés, C-96/16 in C-94/17, EU:C:2018:643, točka 75).
- 55 V zvezi s tem cilj, ki mu sledi zakonodajalec Unije v okviru navedene direktive, ni razveljavitev vseh pogodb z nepoštenimi pogoji (sodba z dne 15. marca 2012, Pereničová in Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, točka 31).
- 56 Nazadnje, glede meril, ki omogočajo presojo, ali pogodba lahko naprej dejansko obstaja brez nepoštenih pogojev, je treba poudariti, da tako besedilo člena 6(1) Direktive 93/13 kot zahteve v zvezi s pravno varnostjo gospodarskih dejavnosti dajejo podlago za objektivni pristop pri razlagi te določbe, tako da položaj ene pogodbene stranke ne sme biti odločilno merilo pri presoji o nadaljnji usodi pogodbe (glej sodbo z dne 15. marca 2012, Pereničová in Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, točka 32).
- 57 Zato se sodišče, ki odloča, pri presoji vprašanja, ali pogodba z enim ali več nepoštenimi pogoji lahko naprej obstaja brez navedenih pogojev, ne sme opreti zgolj na dejstvo, da bi bila ničnost navedene pogodbe kot celote lahko koristna za potrošnika (sodba z dne 15. marca 2012, Pereničová in Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, točka 33).
- 58 V obravnavanem primeru predložitveno sodišče meni, da so pogodbene stranke s sklenitvijo aneksa odpravile nepravilnost, ki je vplivala na prvotne nepošteno pogoje, ter vzpostavile ravnotežje med obveznostmi in pravicami teh strank, ki izhajajo iz pogodbe.
- 59 Vendar so cilji Direktive 93/13, kot so navedeni v točki 54 te sodbe, v celoti izpolnjeni, če se vzpostavi pravni in dejanski položaj, v katerem bi bil potrošnik, če ne bi bilo nepoštenega pogoja, in če sta stranki nepravilnost, ki je bila podana pri pogodbi, odpravili s sklenitvijo aneksa, pri čemer se je ta potrošnik ob tej sklenitvi zavedal nezavezujoče narave tega pogoja in posledic, ki iz tega izhajajo.
- 60 Zato iz člena 6(1) Direktive 93/13 ne izhaja, da bi v položaju, v katerem potrošnikova odpoved sklicevanju na nepoštenost izhaja iz njegovega svobodnega in informiranega soglasja, ugotovitev nepoštenosti prvotnih pogojev zadevne pogodbe povzročila ničnost pogodbe, kakor je bila spremenjena z aneksom, čeprav bi po eni strani odprava teh pogojev povzročila, da se pogodba, kot je bila prvotno sklenjena, razveljavi v celoti, in bi bila, po drugi strani, taka neveljavnost v korist potrošnika.
- 61 Glede na zgoraj navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da mora nacionalno sodišče ugotoviti nepoštenost pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, tudi če sta ga ti stranki s pogodbo spremenili. Taka ugotovitev povzroči vzpostavitev položaja, v katerem bi bil potrošnik, če ne bi bilo tega pogoja, katerega nepoštenost je bila ugotovljena, razen če se je potrošnik s spremembo navedenega nepoštenega pogoja odpovedal taki vzpostavitvi s svobodnim in informiranim soglasjem, kar mora preveriti nacionalno sodišče. Vendar iz te določbe ne izhaja, da bi ugotovitev nepoštenosti prvotnega

pogoja načeloma povzročila ničnost pogodbe, ker je sprememba tega pogoja omogočila vzpostavitev ravnotežja med obveznostmi in pravicami teh strank, ki izhajajo iz pogodbe, in odpravo nepravilnosti, ki je bila pri njej podana.

Drugo in tretje vprašanje

- 62 Predložitveno sodišče z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotujeta temu, da nacionalno sodišče odpravi le nepošteni element pogoja iz pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, zlasti če je odvratilni cilj, ki mu sledi ta direktiva, zagotovljen z nacionalnimi zakonskimi določbami, ki urejajo njegovo uporabo.
- 63 Najprej je treba poudariti, da osebi I.W. in R.W. izpodbijata dopustnost tretjega vprašanja, ker naj bi predložitveno sodišče s tem vprašanjem od Sodišča zahtevalo razlago nacionalnega prava.
- 64 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da je v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 37 te sodbe, v okviru postopka, določenega v členu 267 PDEU, ki temelji na jasni ločitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, zgolj nacionalno sodišče pristojno za ugotavljanje in presojo dejanskega stanja spora o glavni stvari ter za razlago in uporabo nacionalnega prava. Zato mora Sodišče, kadar se postavljeno vprašanje nanaša na razlago prava Unije, načeloma odločiti.
- 65 Ker se tretje vprašanje nanaša na razlago člena 6(1) in člena 7(1) Direktive 93/13, je Sodišče torej pristojno za odločanje o njem.
- 66 Opozoriti je treba, da mora nacionalno sodišče, ki odloča o nepoštenem pogodbenem pogoju, v skladu s členom 6(1) Direktive 93/13 zgolj zavrniti uporabo tega pogoja, da ta nima zavezujočih učinkov za potrošnika, in načeloma ne more spremeniti vsebine tega pogoja. Pogodba mora namreč načeloma obstajati še naprej brez kakršne koli druge spremembe, razen tiste, ki izhaja iz odprave navedenega pogoja, če je nadaljnji obstoj pogodbe v skladu s pravili nacionalnega prava pravno mogoč (sodba z dne 7. avgusta 2018, Banco Santander in Escobedo Cortés, C-96/16 in C-94/17, EU:C:2018:643, točka 73).
- 67 Tako je treba člen 6(1) Direktive 93/13, kadar nacionalno sodišče ugotovi ničnost nepoštenega pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, razlagati tako, da nasprotuje temu, da bi lahko nacionalno sodišče to pogodbo dopolnilo tako, da spremeni vsebino tega pogoja (sodba z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 53 in navedena sodna praksa).
- 68 Če bi nacionalno sodišče smelo spremeniti vsebino nepoštenih pogojev v taki pogodbi, bi namreč taka pristojnost lahko ogrozila uresničitev dolgoročnega cilja iz člena 7 Direktive 93/13. Ta pristojnost bi namreč prispevala k temu, da bi se za prodajalce ali ponudnike odpravil odvratilni učinek, ki ga ima nepogojna neuporaba takih nepoštenih pogojev za potrošnika, ker bi ti prodajalci ali ponudniki še naprej skušali uporabljati te pogoje, saj bi vedeli, da lahko nacionalno sodišče, tudi če bi ugotovilo njihovo ničnost, pogodbo vseeno dopolni v potrebnem obsegu tako, da se zaščiti interes teh prodajalcev ali ponudnikov (sodba z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 54 in navedena sodna praksa).
- 69 V obravnavanem primeru predložitveno sodišče navaja, da odprava elementa pogoja glede indeksacije hipotekarnega posojila iz zadeve v glavni stvari, ki se nanaša na maržo banke, ne povzroči nobene praznine, ki bi zahtevala njegovo aktivno posredovanje. Vendar poudarja, da ta odprava spreminja bistvo pogoja v njegovem izvirnem besedilu.

- 70 Sodišče pa je razsodilo, da določbe Direktive 93/13 nasprotujejo temu, da bi se pogoj, za katerega je bilo ugotovljeno, da je nepošten, delno ohranil z odpravo elementov, zaradi katerih je nepošten, če bi se zaradi take odprave spremenila vsebina tega pogoja, ki bi vplivala na njegovo bistvo (sodba z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 64).
- 71 Nacionalno sodišče lahko element pogoja glede indeksacije hipotekarnega posojila iz zadeve v glavni stvari, ki se nanaša na maržo družbe Bank BPH, odpravi le, če ta obsega pogodbeno obveznost, ki je ločena od drugih pogodbenih obveznosti ter je lahko predmet posamičnega preizkusa njene nepoštenosti.
- 72 Direktiva 93/13 namreč ne zahteva, da nacionalno sodišče poleg pogoja, ki je bil razglašen za nepošten, odpravi pogoje, ki niso bili opredeljeni kot taki, saj je cilj, ki ga zakonodajalec uresničuje v okviru te direktive, varstvo potrošnika in vzpostavitev ravnotežja med strankama z izključitvijo uporabe pogojev, ki se štejejo za nepošteno, hkrati pa načeloma ohraniti v veljavi druge pogoje iz zadevne pogodbe (sodba z dne 7. avgusta 2018, Banco Santander in Escobedo Cortés, C-96/16 in C-94/17, EU:C:2018:643, točka 75).
- 73 Tako je Sodišče v zvezi s pogoji iz posojilne pogodbe, ki se nanašajo na redne in zamudne obresti, razsodilo, da razglasitev ničnosti pogoja posojilne pogodbe, s katerim je določena obrestna mera zamudnih obresti, zaradi njegove nepoštenosti, ne more povzročiti tudi ničnosti pogoja iz te pogodbe o določitvi obrestne mere rednih obresti, in to zato, ker je treba ta različna pogoja jasno ločevati (sodba z dne 7. avgusta 2018, Banco Santander in Escobedo Cortés, C-96/16 in C-94/17, EU:C:2018:643, točka 76).
- 74 Ti preudarki se uporabljajo ne glede na to, kako so oblikovani pogodbeni pogoji o določitvi obrestne mere zamudnih obresti in rednih obresti. Zlasti veljajo ne le takrat, kadar je obrestna mera zamudnih obresti opredeljena neodvisno od obrestne mere rednih obresti v ločenem pogoj, ampak tudi takrat, kadar je obrestna mera zamudnih obresti določena v obliki povečanja obrestne mere rednih obresti za neko število odstotnih točk. Ker je v zadnjem navedenem primeru nepošten pogoj to povečanje, Direktiva 93/13 zahteva le, da se navedeno povečanje ugotovi za nično (sodba z dne 7. avgusta 2018, Banco Santander in Escobedo Cortés, C-96/16 in C-94/17, EU:C:2018:643, točka 77).
- 75 Poleg tega možnost, ki je nacionalnemu sodišču priznana izjemoma, da odpravi nepošten element pogoja iz pogodbe med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, ni vprašljiva zaradi obstoja nacionalnih določb, ki z ureditvijo uporabe takega pogoja zagotavljajo odvrtilni cilj te direktive, kot je naveden v točki 68 te sodbe.
- 76 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da banke od sprejetja zakona z dne 29. julija 2011, do katerega je prišlo po sklenitvi pogodbe in aneksa iz postopka v glavni stvari, ne smejo več uporabljati pogojev glede indeksacije v obliki, kot je določena v okviru obravnavanega primera. V skladu z določbami tega zakona mora posojilna pogodba, izražena v tujih valutah, odslej vsebovati podatke o metodah in datumih določitve menjalnega tečaja, na podlagi katerega se izračunajo znesek posojila in mesečni obroki odplačila ter pravila o pretvorbi valut.
- 77 Sodišče pa je že razsodilo, da čeprav člen 7(1) Direktive 93/13 ne nasprotuje temu, da države članice z zakonodajo zagotovijo prenehanje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih je prodajalec ali ponudnik sklenil s potrošnikom, ostaja dejstvo, da mora zakonodajalec v tem okviru spoštovati zahteve, ki izhajajo iz člena 6(1) te direktive (sodba z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točka 42).

- 78 Dejstvo, da je bil pogodbeni pogoj z nacionalno zakonodajo razglašen za nepošten in ničten ter je bil nadomeščen z novim pogojem, namreč ne sme povzročiti oslabitve varstva potrošnikov, kot je navedeno v točki 55 te sodbe (glej po analogiji sodbo z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točka 43).
- 79 V teh okoliščinah to, da zakonodajalec sprejme določbe, ki urejajo uporabo pogodbenega pogoja in prispevajo k zagotavljanju odvratilnega učinka, ki mu sledi Direktiva 93/13, glede ravnanja prodajalcev ali ponudnikov, ne posega v pravice, ki jih potrošniku priznava ta direktiva.
- 80 Glede na vse zgornje preudarke je treba na drugo in tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da, prvič, ne nasprotujeta temu, da nacionalno sodišče odpravi le nepošteni element pogoja iz pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, kadar je odvratilni cilj, ki mu sledi ta direktiva, zagotovljen z nacionalnimi zakonskimi določbami, ki urejajo uporabo tega pogoja, če ta element pomeni ločeno pogodbeno obveznost, ki je lahko predmet posamičnega preizkusa njene nepoštenosti. Drugič, te določbe nasprotujejo temu, da predložitveno sodišče odpravi le nepošteni element pogoja iz pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, kadar bi taka odprava pomenila spremembo vsebine navedenega pogoja, tako da bi vplivala na njegovo bistvo, kar mora preveriti to sodišče.

Četrto vprašanje

- 81 Predložitveno sodišče s četrtem vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da razveljavitev pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, zaradi ugotovitve nepoštenosti pogoja iz te pogodbe pomeni sankcijo, določeno s to direktivo, ki izhaja iz sodne odločbe, izdane na potrošnikovo izrecno zahtevo, zadnjenavedeni pa pridobi pravico do vračila zneskov, ki jih je prodajalec ali ponudnik neupravičeno prejel, ali pa do te razveljavitve pride *ipso iure*, ne glede na voljo tega potrošnika.
- 82 V zvezi s tem je treba opozoriti, da člen 6(1) Direktive 93/13 določa, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, niso zavezujoči za potrošnike pod pogoji, določenimi v nacionalnih zakonodajah držav članic, in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi istih pogojev, če je njen nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.
- 83 Tako namen te določbe in zlasti drugega dela povedi ni razveljaviti vse pogodbe, ki vsebujejo nepoštene pogoje, ampak formalno ravnovesje med pravicami in obveznostmi sopogodbениkov, ki je določeno s pogodbo, nadomestiti z dejanskim ravnovesjem, tako da se med sopogodbениki vzpostavi enakost, pri čemer mora zadevna pogodba načeloma še naprej obstajati brez kakršne koli druge spremembe poleg odprave nepoštenih pogojev. Če je ta zadnji pogoj izpolnjen, lahko zadevna pogodba na podlagi člena 6(1) Direktive 93/13 ostane v veljavi, če je tak nadaljnji obstoj pogodbe brez nepoštenih pogojev v skladu s pravili nacionalnega prava pravno mogoč, kar je treba preveriti v skladu z objektivnim pristopom (sodba z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 39 in navedena sodna praksa).
- 84 Iz tega izhaja, da člen 6(1), drugi del povedi, Direktive 93/13 sam ne določa meril, ki bi urejala možnost, da se pogodba ohrani brez nepoštenih pogojev, ampak prepušča, da se ob spoštovanju prava Unije določijo v nacionalnem pravnem redu. Tako morajo države članice v svojem nacionalnem pravu opredeliti podrobna pravila, v okviru katerih se poda ugotovitev nepoštenosti pogoja iz pogodbe in se konkretni pravni učinki te ugotovitve materializirajo. Vsekakor mora taka ugotovitev omogočiti vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja potrošnika, kot bi bil podan, če ne bi bilo tega nepoštenega pogoja (sodba z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 66).

- 85 Iz prej navedenih elementov izhaja, da, prvič, če nacionalno sodišče meni, da v skladu z upoštevničnimi določbami svojega nacionalnega prava ohranitev pogodbe brez nepoštenih pogojev, ki jih ta vsebuje, ni mogoča, člen 6(1) Direktive 93/13 načeloma ne nasprotuje temu, da se ta razveljavi (sodba z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 43).
- 86 Tako razveljavitev pogodbe, v zvezi s katero je bila ugotovljena nepoštenost enega od pogojev, ne more pomeniti sankcije, določene z Direktivo 93/13.
- 87 Poleg tega je Sodišče zlasti glede zastaralnih rokov že presodilo, da je določitev razumnih rokov – v interesu pravne varnosti – za pravna sredstva, katerih posledica nespoštovanja je prekluzija, združljiva s pravom Unije (sodba z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 69).
- 88 Drugič, odgovor na vprašanje, od kdaj učinkuje razveljavitev pogodbe iz postopka v glavni stvari, je odvisen izključno od nacionalnega prava, če je zagotovljeno varstvo, ki ga potrošnikom jamčijo določbe Direktive 93/13.
- 89 Tretjič, razveljavitev pogodbe iz zadeve v glavni stvari ne sme biti odvisna od izrecne zahteve potrošnikov v tem smislu, temveč je predmet objektivne uporabe meril, določenih v nacionalnem pravu, s strani nacionalnega sodišča.
- 90 Glede na vse zgornje preudarke je treba na četrto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da posledice sodne ugotovitve obstoja nepoštenega pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, spadajo na področje uporabe določb nacionalnega prava, pri čemer mora vprašanje nadaljnjega obstoja take pogodbe nacionalno sodišče po uradni dolžnosti presoјati z objektivnim pristopom na podlagi teh določb.

Peto vprašanje

- 91 Predložitveno sodišče s petim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) razlagati tako, da mora nacionalno sodišče, ki ugotovi nepoštenost pogoja v pogodbi, ki jo je prodajalec ali ponudnik sklenil s potrošnikom, zadnjenedenega obvestiti o pravnih posledicah, ki jih lahko povzroči ugotovitev ničnosti take pogodbe, ne glede na to, ali potrošnika zastopa poklicni pooblaščenec.
- 92 V zvezi s tem iz ustaljene sodne prakse izhaja, da mora nacionalno sodišče, ki je ugotovilo nepoštenost pogoja in mora iz tega izpeljati pravne posledice, spoštovati zahteve učinkovitega sodnega varstva pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, kot je zagotovljeno s členom 47 Listine. Med temi zahtevami je tudi načelo kontradiktornosti, ki je sestavni del pravice do obrambe in ki ga mora sodišče upoštevati predvsem, kadar v sporu razsoja na podlagi razloga, ki je bil preizkušen po uradni dolžnosti (sodba z dne 21. februarja 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 93 Poleg tega je Sodišče razsodilo, da če nacionalno sodišče, ki je na podlagi dejanskih in pravnih elementov, s katerimi razpolaga, ugotovilo, da pogoj spada na področje uporabe Direktive 93/13, ugotovi, da je ta pogoj nepošten, mora o tem praviloma obvestiti stranke v sporu in jih pozvati, naj o tem kontradiktorno razpravljajo na način, ki ga v zvezi s tem določajo nacionalna postopkovna pravila (sodba z dne 21. februarja 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, točka 31).

- 94 Ker se ta sistem varstva proti nepoštenim pogojem ne uporabi, če potrošnik temu nasprotuje, mora ta potrošnik *a fortiori* imeti pravico, da v skladu s tem istim sistemom nasprotuje temu, da je zaščiten pred škodljivimi posledicami, ki bi nastale zaradi razveljavitve pogodbe v celoti, kadar ne želi uveljavljati tega varstva (sodba z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 55).
- 95 V tem okviru lahko potrošnik, potem ko ga je nacionalno sodišče obvestilo, ne uveljavlja nepoštenosti in nezavezujoče narave pogoja, s čimer poda svobodno in informirano soglasje k zadevnemu pogoju (sodba z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 66).
- 96 Iz prej navedenega izhaja, da so informacije, ki jih nacionalno sodišče lahko ima na podlagi nacionalnih postopkovnih pravil, še toliko pomembnejše, ker potrošniku omogočajo, da se odloči, ali se želi odpovedati varstvu, ki mu je zagotovljeno v skladu z Direktivo 93/13.
- 97 Da pa lahko potrošnik poda svobodno in informirano soglasje, mora nacionalno sodišče v okviru nacionalnih postopkovnih pravil in ob upoštevanju načela pravičnosti v civilnih postopkih strankam objektivno in izčrpno navesti pravne posledice, ki jih lahko povzroči odprava nepoštenega pogoja, in to ne glede na to, ali jih zastopa poklicni pooblaščenec ali ne.
- 98 Taka informacija je še toliko pomembnejša, kadar lahko neuporaba nepoštenega pogoja povzroči razveljavitev celotne pogodbe, zaradi katere bi bil potrošnik morda izpostavljen restitucijskim zahtevkom, kot predvideva predložitveno sodišče v postopku v glavni stvari.
- 99 Glede na vse zgornje preudarke je treba na peto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi s členom 47 Listine razlagati tako, da mora nacionalno sodišče, ki ugotovi nepoštenost pogoja v pogodbi, ki jo je prodajalec ali ponudnik sklenil s potrošnikom, zadnjenavedenega v okviru nacionalnih postopkovnih pravil in kontradiktorne razprave obvestiti o pravnih posledicah, ki jih lahko povzroči razveljavitev take pogodbe, ne glede na to, ali potrošnika zastopa poklicni pooblaščenec.

Stroški

- 100 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (sedmi senat) razsodilo:

1. Člen 6(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da mora nacionalno sodišče ugotoviti nepoštenost pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, tudi če sta ga ti stranki s pogodbo spremenili. Taka ugotovitev povzroči vzpostavitev položaja, v katerem bi bil potrošnik, če ne bi bilo tega pogoja, katerega nepoštenost je bila ugotovljena, razen če se je potrošnik s spremembo navedenega nepoštenega pogoja odpovedal taki vzpostavitvi s svobodnim in informiranim soglasjem, kar mora preveriti nacionalno sodišče. Vendar iz te določbe ne izhaja, da bi ugotovitev nepoštenosti prvotnega pogoja načeloma povzročila ničnost pogodbe, ker je sprememba tega pogoja omogočila vzpostavitev ravnotežja med obveznostmi in pravicami teh strank, ki izhajajo iz pogodbe, in odpravo nepravilnosti, ki je bila pri njej podana.
2. Člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da, prvič, ne nasprotujeta temu, da nacionalno sodišče odpravi le nepošteni element pogoja iz pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, kadar je odvratilni cilj, ki mu sledi ta direktiva, zagotovljen z nacionalnimi zakonskimi določbami, ki urejajo uporabo tega pogoja,

če ta element pomeni ločeno pogodbeno obveznost, ki je lahko predmet posamičnega preizkusa njene nepoštenosti. Drugič, te določbe nasprotujejo temu, da predložitveno sodišče odpravi le nepošten element pogoja iz pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, kadar bi taka odprava pomenila spremembo vsebine navedenega pogoja, tako da bi vplivala na njegovo bistvo, kar mora preveriti to sodišče.

3. Člen 6(1) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da posledice sodne ugotovitve obstoja nepoštenega pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, spadajo na področje uporabe določb nacionalnega prava, pri čemer mora vprašanje nadaljnega obstoja take pogodbe nacionalno sodišče po uradni dolžnosti presoјati z objektivnim pristopom na podlagi teh določb.
4. Člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je treba razlagati tako, da mora nacionalno sodišče, ki ugotovi nepoštenost pogoja v pogodbi, ki jo je prodajalec ali ponudnik sklenil s potrošnikom, zadnjenavedenega v okviru nacionalnih postopkovnih pravil in kontradiktorne razprave obvestiti o pravnih posledicah, ki jih lahko povzroči razveljavitev take pogodbe, ne glede na to, ali potrošnika zastopa poklicni pooblaščenec.

Podpisi